
LYHTY

Luovan työn tekijät ja yrittäjät

Opetusministeriö
Kirjaamo
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

LAUSUNTO

Asia: Kulttuuri – tulevaisuuden voima

Ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta ja siihen liittyvä taustaselvitys

(Opetusministeriön julkaisut 2010:10 ja 2009:58)

Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty) on laaja-alaisin kotimaisia taiteilijoita, tekijöitä ja sisällöntuotantoalaa edustava yhteenliittymä. Siinä ovat mukana 14 järjestöä: AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Forum Artis - valtakunnallisten taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry, Sanasto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto SEL ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen peliohjelmisto ja multimediatallenneyhdistys FIGMA ry, Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat ÄKT ry, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry sekä Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry.

Kiitämme mahdollisuudesta esittää näkemyksiämme selontekoehdotuksesta.

Tarkastelemme asiakirjaa seuraavassa kahdesta näkökulmasta:

- Ensimmäiseksi sen julkituomien **tavoitteiden** osalta, joissa näemme paljon hyvää. Luovuus ja innovatiivisuus ovat Suomen avainpääomia, joita pitää tukea, kannustaa ja kehittää. Kulttuuria ja luovaa alaa kehittämällä voidaan edistää sekä henkistä hyvinvointia että talouskasvua ja työllisyyttä.
 - Toiseksi tarkastelemme selontekoa niiden **välineiden kannalta, joita se tarjoaa kulttuurialan taloudellisen perustan eli tekijänoikeustalouden kehittämisel-**
-

le. Sen osalta selonteko - ja erityisesti sen yhteyteen liitetty taustaselvitys – herättää hyvin paljon huolta. Ellei Suomessa ole luovuuteen kannustava tekijänoikeusjärjestelmä, selonteon tavoitteita ei pystytä saavuttamaan, vaan kehitys on toisen suuntaista.

1. Selonteon päämäärät ovat kannatettavia mutta vaativat täsmentämistä

Selonteko ottaa ansiokkaasti huomioon kulttuurialojen aseman osana yhteiskunnan rakenteita ja ihmisten koko elämää.

Kulttuurielinkeinojen edellyttämän sivistys- ja taitopohjan luominen lähteekin jo koululaitoksesta ja lapsuudesta. Myös tekijänoikeusjärjestelmä taloudellisessa mielessä alkaa nykyisin yhä nuorempaan, mistä on jo merkittäviä kansainvälisiä esimerkkejä.

Näin ollen tekijänoikeussuojan luoma kannustin on tärkeä asia myös kasvatuksellisesta näkökulmasta. Yrittäjähenkisten nuorten luovan työn ammattilaisten ja sellaisiksi haluavien tulee voida luottaa siihen, että oikeusjärjestys suojaa immateriaalista omaisuutta.

Tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisessä tulee ennen kaikkea keskittyä luovan työn tekijöiden ja yritysten toimintamahdollisuuksien edistämiseen.

Tähän vaikuttavat etenkin tekijöiden ja luovan toimialan yritysten *sopimusvapaus*, teleoperaattoreiden tehokas osallistuminen *verkkopiratismiin torjuntaan* sekä suomalaisille oikeudenhaltijoille ja aineistojen käyttäjille tarkoitettujen *paikallisten tekijänoikeuden hallintopalveluiden* saatavuus ja toimivuus.

Pidämme oikeana monia selonteossa esitettyjä tavoitteita:

- esimerkiksi kehittää taiteen ja kulttuurin tuki- ja rahoitusjärjestelmiä kokonaisuutena nykyistä joustavammiksi ja siten toivon mukaan kulttuuritalouden kokonaisuutta paremmin palveleviksi;
- kehittää kulttuuritoimialojen talouden arvoverkon toimivuuden, yrittäjyyden, liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen sekä kulttuurituonnin ja -viennin edellytyksiä.
- on varmasti myös aiheellista tunnistaa luovan työn erityisluonne ja kehittää sen edellytyksiä, koulutusta, työtiloja sekä toimeentuloa ja työllisyyttä.

Näiden arvokkaiden päämäärien osalta tarvitaan kuitenkin täsmennystä sekä konkreettisia välineitä tavoitteiden edistämiseksi. Esimerkiksi selonteon toimenpiteisiin olisi syytä kirjata, että kulttuuritoimialan edistämiseksi tarvitaan TEKES-luonteista edistämistoimintaa, joka kattaa niin rahoituksen, tuotekehityksen kuin viennin edistämisen.

2. Selonteon ja taustaselvityksen tekijänoikeustarkastelu on puutteellinen

Edellisen todettuumme pyrimme seuraavassa keskittymään siihen osaan selontekoa, jossa käsitellään luovan toimialan ja kulttuurituotannon toimintaedellytyksiä ja tekijänoikeutta niihin olennaisesti vaikuttavana tekijänä.

Koska selonteon tekijänoikeuskannanotot jättävät tilaa moneen suuntaan meneville tulkinnoille, lukija joutuu tukeutumaan toimikunnan joulukuussa 2009 antamaan taustaselvitykseen, jossa luovaa taloutta ja tekijänoikeuskysymyksiä käsiteltiin huomattavasti laajemmin kuin selonteossa. Tästä syystä arvioimme tässä yhteydessä myös tuota taustaselvitystä.

Haluamme aluksi muistuttaa, että tekijänoikeus on kulttuuritoimialan talouden perusta. Tämä, perustuslain omaisuuden suojaava oikeus, antaa mahdollisuuden ansaita elantonsa luovalla työllä ja yrittämisellä. Tekijänoikeustulo perustuu siihen, paljonko teoksia ja niihin perustuvia tuotteita käytetään, esitetään ja myydään. Siksi se on luonteeltaan hyvin kannustavaa. Selonteossa tulee selkeästi todeta, että tekijänoikeusjärjestelmän tulee kannustaa yksilöitä luovuuteen ja turvata kulttuurin tuottamiseen tehtyjä investointeja. Muussa tapauksessa kotimaisen kulttuurin toimintaedellytykset heikkenevät oleellisesti.

Selonteko on tarkoitettu pohjustamaan kulttuurin ja taiteen peruslinjojen ja rakenteiden kehittämis- ja muutostyötä aina vuoteen 2035 saakka. Yhteiskunnan nykyistä muutosvauhtia ajatellen tällainen aikajänne on poikkeuksellisen kunnianhimoinen ja vaativa. Tämä korostaa selonteossa esitettyjen näkemysten painoarvoa ja pitkävaikutteisuutta. Kun selonteon toisena tähtäimenä on seuraavalle hallituskaudelle ajoittuvien toimenpiteiden ja ratkaisujen valmistelu, on pidettävä huoli, ettei tilannekohtaisilla ja mahdollisesti tilapäiseksi jäävillä perusteilla varomattomasti puututa esimerkiksi tekijänoikeuden syvälle käyviin ja vakiintuneisiin perusteisiin.

Selonteon 17 toimenpide-esityksestä kaksi (12 %) kohdistuu suoraan tekijänoikeuteen ja moni muu välillisesti. Tekijöiden, taiteilijoiden ja kulttuurialan yrittäjien valtuuttamien tekijänoikeusjärjestöjen totaalinen sivuuttaminen toimikunnan työssä herättää tämän johdosta hämmästyksiä.

Selonteon valmistelutoimikunta on tavannut yhteensä yli 350 taide- ja kulttuurikentän edustajaa, jotka on tarkoin lueteltu taustaselvityksen liitteessä. Näistä on edustanut esimerkiksi erilaisia taidetoimikuntia ja niiden jaostoja 98 henkilöä, teattereita 92 henkilöä ja kirjastoja 24 henkilöä.

Sen sijaan yhtään kuudesta suomalaisesta tekijänoikeusjärjestöstä toimikunta ei ole kuulut, vaikka näiden järjestöjen edustuksessa ovat yhteensä yli 50.000 suomalaisen eri alojen tekijän, esittäjän, kustantajan ja tuottajan oikeudet.

Tekijänoikeusjärjestöjen tehtäviin kuuluu oikeuksien lisensioinnin ja käyttökorvausten tilityksen lisäksi myös oikeuksia koskeva edunvalvonta ja aatteellinen toiminta tekijänoikeuk-

sien hyväksi. Niillä olisi siten ollut jäsenistöltään saatu valtuutus ja toimeksianto esittää tekijänoikeuden kehittämistä koskevia näkemyksiä ja kannanottoja myös tässä yhteydessä.

Selonteossa esitettyjen näkemysten oikeellisuuden ja tasapainoisuuden kannalta pidämme ongelmallisena, että toimikunta on kokonaan laiminlyönyt sidosryhmän, joka kokonsa ja toimintansa perusteella kuuluu luovan talouden ytimeen. Selonteossa esitettyihin tekijänoikeusjärjestelmän nykytilaa ja kehittämistä koskeviin kannanottoihin on siksi suhtauduttava tietyllä varauksella. Tämä korostuu, kun selonteon tekijänoikeuslinjauksia tarkastellaan taustaselvityksen valossa.

Taustaselvityksen tekijänoikeutta käsittelevän jakson näkökulmaa voi luonnehtia tekijänoikeuskriittiseksi, epätarkaksi ja epätasapainoiseksi. Vaikka tarkastelu sijoittuu julkaisun pääjaksoon Luova pääoma, ei nykyisen tekijänoikeusjärjestelmän vahvuuksia tai mahdollisuuksia tarkastella juuri lainkaan. Käsittely painottuu viime vuosina julkisuudessa käydyin tekijänoikeuskriittisen keskustelun referointiin ja väitettyjen epäkohtien luettelointiin. Monin paikoin tarkastelua tyypittävät heikosti perustellut, asenteelliset ja polarisoivat kommentit, kuten ”*Myös kuluttajat voivat pitää markkinoita epäreiluina eivätkä hyväksy sen legitimizeettiä, vaan pitävät koko tekijänoikeusjärjestelmää epäoikeutettuna.*” Pääosin taustaselvitys on sivuuttanut luovan toimialan ja tekijänoikeustalouden elinvoimaisuuden kannalta kaikkein keskeisimmät kysymykset kuten verkkopiratismiin torjunta, sopimusvapaus ja tekijänoikeuspalvelujen tarjonta sisämarkkinoilla.

Selonteon tavoitetilassa vuonna 2035 ”*tekijänoikeus on sopeutettu muuttuviin tuotantaja elinkeinorakenteisiin sekä uuteen yhteisölliseen ja viestinnälliseen tulevaisuuteen.*” Lukijan on pakko kysyä, mitä tällainen ”sopeuttaminen” – ei siis sopeutuminen vaan ylhäältä käsin toteutettu sopeuttaminen – tarkoittaa.

Tekijänoikeuttahan ei ole erityistä tarvetta sopeuttaa, koska se sopeutuu muutenkin. Joustavuutensa ja muuntautumiskykynsä ansiosta tekijänoikeusjärjestelmä on osoittanut toimivuutensa yhä uusien teknologisten ja tuotannollisten vallankumousten jälkeen. Tämä johtuu yhtäältä teknologianeutraalisuuden periaatteesta ja toisaalta laajasta sopimus- ja toimintavapaudesta, joka mahdollistaa ratkaisujen syntyminen ensisijaisesti markkinoilla eikä sääntelyn ohjaamina. Lainsäätäjän ja julkisen vallan ei pääsääntöisesti pidä puuttua markkinoiden toimintaan tai liiketoimintamallien kehittämiseen. Johtopäätös, jonka mukaan tekijänoikeusjärjestelmän toimivuus paranisi lisäämällä tai laajentamalla tekijänoikeuden rajoituksia ja vastaavasti heikentämällä oikeudenhaltijoiden asemaa, on virheellinen. Jotta tekijänoikeusjärjestelmä toimisi toivotulla tavalla luovan talouden tukirakenteena ja kasvun moottorina, tarvitaan positiivisia kannusteita sekä luovan työn tekijöille että siihen investoiville yritysille.

3. Eräitä huomioita taustaselvityksen tekijänoikeuskirjauksista

Seuraavassa on yksityiskohtaisemmin kommentoitu eräitä taustaselvityksen tekijänoikeutta koskevia kirjauksia.

”Kulttuuripoliittisesta näkökulmasta tekijänoikeus tarjoaa tekijöille valtion tukijärjestelmien (apurahajärjestelmien) kanssa vaihtoehtoisen ja markkinaehtoisen tavan ansaita elantonsa. Tekijänoikeus ei ole privilegio, vaan tekijänoikeus lähtee muun lainsäädännön tavoin yhteiskunnan hyvästä.”

On outoa väittää, että tekijänoikeus olisi vain apurahajärjestelmien rinnalla toimiva vaihtoehtoinen menetelmä saada elantonsa. Tekijänoikeus on koko yksityissektorin luovan talouden perusta ja se elättää huomattavasti laajempaa joukkoa ihmisiä kuin valtion apurajajärjestelmät.

Luova työ tai yritystoiminta nauttii elinkeinovapauden suojaa samoin kuin muutkin elinkeinoalat. Työ ja omaisuus eivät ole kulttuurialoillakaan ainoastaan vaihtoehto yhteiskunnan tukijärjestelmille vaan perusoikeuksien suojaamia. Niiden ilmentämä tekijänoikeus on lakiin perustuva yksinoikeus, johon tukeutuen luovan työn tekijän ja yrittäjän pitää voida hankkia toimeentulonsa ja jopa menestyä. Tätä oikeutta voidaan rajoittaa vain erityistapauksissa tärkeiden yhteiskunnallisten tarpeiden vuoksi.

Termi ”henkinen omaisuus” kuvaa tekijänoikeuden merkitystä näiden ihmisten ja yritysten ansiotoiminnalle. Se on heille yhtä tärkeää kuin perinteinen omistusoikeus muilla aloilla. Toivomme, ettei selonteon hyväksynyt toimikunta jaa taustaselvityksen henkeä, jossa tekijänoikeuden merkitystä vähätellään ja korostetaan sen olevan alisteinen yhteiskunnan muille tavoitteille.

”Tekijänoikeudellinen suoja on jatkuvasti laajentunut sekä sisällöllisesti että ajallisesti. Tekijänoikeuden rajoituksia on supistettu ja edellytyksiä tiukennettu. Varsinaisen tekijänoikeuden ohella on lisäksi luotu oikeus määrätä teoksen käytöstä teknisin keinoin.”

Tekniset keinot hyödyntää teoksia ovat lisääntyneet huomattavasti. Ellei tekijänoikeussuoja seuraa tätä kehitystä, suoja kaventuisi. Teknisen kehityksen seuraaminen ei siis ole suojan laajentumista.

Tosiasiassa tekijänoikeudellinen sääntely on kautta historian koskenut oikeutta määrätä teoksen käytöstä erilaisin teknisin keinoin, kuten painotekniikalla tai radiolähetyksissä. Tässä ei ole sinänsä mitään uutta tai poikkeuksellista.

Sen sijaan digitaalitekniikan tuottamat kopiointimahdollisuudet ovat tosiasiassa laajentaneet käyttäjien mahdollisuuksia esimerkiksi yksityiseen kopiointiin räjähdysmäisesti. Samalla kun kopiointimäärät ovat kasvaneet, yksityistä kopiointia tekijöille korvaavan hyvitysmaksun soveltamisala on jatkuvasti supistunut ja tuotto vähentynyt, koska uusia kopiointivälineitä ei ole otettu hyvitysmaksun piiriin. Oikeudenhaltijoiden kannalta tekijänoikeudellinen suoja on siten tosiasiallisesti kaventunut.

"Tekniikan kehittyminen ja halpeneminen tarjoavat nykyään mahdollisuuden jopa kotioloissa luoda korkealaatuista sisältöä. Tietoverkot tarjoavat lisäksi tekijöille mahdollisuuden välittää luomansa sisällöt suoraan yleisölle maailmanlaajuisesti ilman kustantajia ja kaupallisia jakeluketjuja. Yhteisöllisen median kehittyminen on lisännyt kilpailuasetelma kaupallisesti tuotetun ja ilman taloudellisen voiton tavoittelua tapahtuvan sisällöntuotannon välillä."

Tosiasiassa kautta aikojen suurella osalla väestöllä on ollut varaa ostaa samoja maalaustarvikkeita, instrumentteja ja kirjoituskoneita, joilla ammattitaitelijat luovat huipputeoksia. Huipputeosten takana on kuitenkin aina lahjakkuutta ja koulutusta, kaupallisen menestysten lisäksi ammattitaitoista tuotteistamista, taloudellista riskinottoa ja markkinointia. Maailma on tässä suhteessa muuttunut paljon vähemmän kuin usein ajatellaan.

Luova harrastustoiminta ja ammattimainen luova työ on pidettävä tekijänoikeutta ja sen taloutta koskevissa tarkasteluissa erillään. Kirjauksen kuvaama ajattelutapa sivuuttaa täysin ammattimaisen osaamisen merkityksen luovassa työssä sekä aineiston tuottajan ja kustantajan jalostustehtävän tuotannon arvoketjussa. Laadukkaat elokuvat, musiikkikappaleet tai pelit eivät päädy koko maailman tietoisuuteen vahingossa vaan määrätietoisien työn ja merkittävien investointien tuloksena. Luovan toimialan koko arvoketjun tulisi saada osuutensa näiden aineistojen käytön tuottamasta hyödystä.

Lisäksi on huomattava, ettei pelkkä välitysmahdollisuuden olemassaolo vielä tarkoita sitä, että tekijä saisi luomansa teoksen hyväksikäytöstä ansaitsemansa korvauksen. Yksittäisillä tekijöillä on harvoin tarpeellisia resursseja valvoa teostensa käyttöä ja jakelua tietoverkossa saati puuttua havaittuihin oikeudenloukkauksiin, joiden mahdollisuutta yhteisöllisen median kehittyminen on entisestään lisännyt.

Kuitenkin "ilman taloudellisen voiton tavoittelua" toimivat Internet-sivustot perustuvat suosionsa usein kaupallisesti ja ammattimaisesti tuotetun sisällön ilmaiseen ja luvattomaan jakamiseen. Kyse ei tällöin ole aidosta, yhteiskuntaa hyödyttävästä terveestä ja oikeudenmukaisesta kilpailusta. Käyttäjille ilmaiset sivustot tuottavat kuitenkin juuri luvattomasti hyödynnettyjen aineistojen ansiosta esimerkiksi taustavoimilleen mainostuloja ja teleoperaattoreille palvelumaksuja. Voi kysyä, kuinka suosittu YouTube olisi, jos se sisältäisi ainoastaan käyttäjien omia kotivideoita.

"Tekijänoikeudet ovat toisten mielestä kehittyneet liian voimakkaiksi ja tekijänoikeuden ja muiden perusoikeuksien välillä ei enää ole riittävää tasapainoa, vaan tarvittaisiin uusia tai joustavampia tekijänoikeudellisia rajoituksia."

Näin tärkeässä yhteydessä olisi välttämätöntä määritellä väitteen esittäjäksi oletettu intressiryhmä erityisesti tilanteessa, jossa itse väite käy erittäin syvälle teki-

jänoikeuden perusteisiin ja on hyvin arvosidonnainen. Esitetty väite jää epämääräiseksi heitoksi, sillä ”toiset” ei ole mikään intressiryhmä. Useimmiten tällaisia heittoja kuullaan sellaisilta tahoilta, jotka sananvapauteen vedoten haluavat hyödyntää ilmaiseksi kaupallisia viihdetuotteita.

Tekijänoikeuden taustalla vaikuttavat useat perusoikeudet kuten sananvapaus (PL 12 §), omaisuudensuoja (PL 15 §), tieteen ja taiteen vapaus (PL 16 §) sekä elinkeinovapaus (PL 18 §). Tekijänoikeutta suojaavien perusoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamien muiden oikeushyvien välillä on monenlaisia jännitteitä. Esimerkiksi digitaalitekniikan mahdollistama massiivinen yksityinen kopiointi puuttuu voimakkaasti tekijöiden omaisuuden suojaan. On yksipuolista vihjata, että monitahoiset perusoikeudelliset soveltamis- tai punnintakysymykset ratkaisivat mekaanisesti tekijänoikeuden rajoituksia lisäämällä.

Tekijänoikeuden rajoitusten tulkinta on oikeudenalan omien yleisten oppien mukaisesti ollut suppeaa, koska ne ovat poikkeuksia tekijöiden lähtökohtaisista yksinoikeuksista.

Moderni perusoikeusjärjestelmä mahdollistaa laajemman tilannekohtaisen punninnan, mikäli on tarvetta arvioida tekijänoikeuden ja jonkun muun oikeushyvän tai intressin välistä tasapainoa.

”Monet yritykset pitävät kilpailutilannetta epäreiluna joutuessaan kilpailemaan voittoa tavoittelemattomien tahojen kanssa.”

Oikeudenhaltijoiden tai kulttuuriyritysten kannalta sosiaalinen media ei ole kilpailu-uhka, mikäli siihen ei liity sisältötuotteiden luvaton käyttöä tai muiden tuottamien sisältöpalvelujen epäeettistä tai lainvastaista hyödyntämistä esimerkiksi linkityksen avulla. Laajamittainen vertaisverkkopiratismi sitä vastoin on kaikkein keskeisin uhka sisältötuotannon ja verkkoliiketoiminnan kannattavuudelle ja kasvulle.

”Massakäyttöä varten luotu kollektiivinen järjestelmä on luotu maailmaan, jossa markkinat jaettiin maantieteellisiin perusteisiin. Tänä päivänä sähköiset oikeuksienhallintajärjestelmät soveltuvat jo massiiviseen lisensointiin, jolloin mahdollisuudet individuaalilisensointiin lisääntyvät. Samalla hämärtyy tekijänoikeudellisilla lisensointimarkkinoilla tärkeä ero primäärimarkkinoiden ja sekundäärimarkkinoiden tai ensisijaisen ja toissijaisen käytön välillä. Tämä voi johtaa lisääntyvään jännitteeseen myös tekijänoikeusjärjestöjen ja sisältöteollisuuden välillä.”

Tarkastelu ei erottele eri massakäytön tapoja ja muotoja ja päättyy siksi yksinkertaistavaan ja mekanistiseen näkökulmaan. DRM-järjestelyt eivät ratkaise teosten massakäyttötilanteita, kun kyseessä ovat institutionaaliset käytöt. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun radio- tai tv-yhtiö hankkii laajoja teosten käyttöluvia tai kun oppilaitokset tarvitsevat laajoja aineistojen käyttöluvia. Te-

osten yksityisen kopioinnin rajoittamiseksi käytetyistä kopiointisuojauksista on ainakin musiikin verkkokaupassa alalla pääosin luovuttu kuluttajien vaatimuksesta.

"Tekijänoikeuden tarkastelu viestintäoikeudellisesta näkökulmasta paljastaa uudenlaisen jännitteen informaation vapauden ja tekijänoikeuden välillä. Kysymys fokusoituu oikeuden, vastuun ja vapauden väliseen suhteeseen."

Tekijänoikeus ei rajoita oikeutta informaatioon tai viestinnän vapauteen, sillä tekijänoikeus suojaa ilmaisun muotoa, ei itse ilmaisua. Kehittyneiden kommunikaatiovälineiden käyttäminen ei edellytä sisältöjen luvaton käyttöä vaikka tarjoaakin siihen lukuisia mahdollisuuksia. Esimerkiksi aineistojen luvaton vertaisverkkojakelua ei voida puolustella informaation vapauteen nojautuen. Viestinnän vapauden nimissä ei voi vaatia vapautusta sanomalehden tilausmaksusta, puhumattakaan ilmaisista elokuvalipuista tai äänilevyistä. Viestinnän vapauden nimissä ei voida oikeuttaa tekijänoikeuteen ja sitä kautta tekijän omaisuuden suojaan kajoamista.

"Digitaalitekniikan tarjoamat uudet hyödyntämismahdollisuudet ovat herättäneet kysymyksen siitä, pitäisikö tekijänoikeuden pikemminkin olla korvausoikeus kuin yksinoikeus. Toisin sanoen kaikenlainen käyttö olisi sallittua korvausta vastaan. Toisaalta korvauksen edellyttäminen näyttäytyy ongelmalliselta silloin kun on kysymys sivistyksellisesti ja kulttuurisesti merkittävästä toiminnasta, jolla ei ole välittömiä eikä välillisiä taloudellisia tavoitteita."

"Herätetyn kysymyksen" esittäjä jää tässäkin täysin epämääräiseksi. Kuitenkin arvioinnin kohteena on tekijänoikeuden kovimpaan ytimeen kuuluva asia, tekijän yksinoikeus. Näin erittelemättömän kysymyksenasettelun pohjalta on mahdotonta tehdä jäsentynyttä tulevaisuuspohdintaa luovan toimialan kannalta kaikkein kriittisimmästä kysymyksestä. On kuitenkin todettava, että myös sivistyksellisiä ja kulttuurisia päämääriä palvelevan sisällön tekemiseen ja tuottamiseen pitää olla olemassa tekijänoikeuden kaltainen taloudellinen kannustin. Muuten tekeminen ja tuotanto loppuvat.

4. Lopuksi

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY esittää opetusministeriölle huolensa siitä, että selonteokoehdotus, luettuna taustaselvityksessä esitettyjen kannanottojen valossa, voi antaa yksipuolisen ja jopa vääristyneen kuvan tekijänoikeuteen tukeutuvan luovan toimialan keskeisistä ongelmista ja kehittämistarpeista. Tästä syystä ennen selonteon antamista eduskunnalle tulisi sen viimeistelyssä asianmukaisella tavalla huomioida suomalaisen oikeudenhaltijakentän yllä esittämät näkemykset. Vaikka valtioneuvosto ei selonteon hyväksyessään luonnollisestikaan hyväksy sitä valmistelleen työryhmän tausta-aineistoja, pi-

dämme asiaa tällä kertaa niin vakavana, että haluamme tuoda sen 14 kulttuuri- ja sisältö-
tuotantoalan järjestön voimin esille.

Muutoin kannatamme selonteon näkemyksiä kulttuurin ja siihen perustuvan elinkeino-
toiminnan lisääntyvästä painoarvosta jälkiteollisessa tietoyhteiskunnassa. Pidämme oi-
keana tulevaisuusvisiota, jonka mukaan vuonna 2035 ”*luova pääoma, luova tuotanto ja
kulttuuritoimialojen merkitys luovuuden kehittämisessä uusiutumisen ovat kansakun-
nan arvokkain, tunnistettu ja tunnustettu resurssi.*”

Johtopäätöksenä tästä tulisi olla se, että tekijänoikeusjärjestelmän avulla kannustetaan ih-
misiä ja yrittäjiä luovuuteen ja innovatiivisuuteen turvaamalla heille oikeudenmukainen
osuus luovuutensa ja työnsä tuloksista sekä turvataan sellaiset markkinaolosuhteet, joissa
ei jouduta kilpailemaan laittoman ilmaistarjonnan kanssa. Tätä käytännön kannustamisen
henkeä selontekoon tarvitaan.

Esitämme selonteon tekijänoikeutta koskeviksi toimenpiteiksi seuraavia:

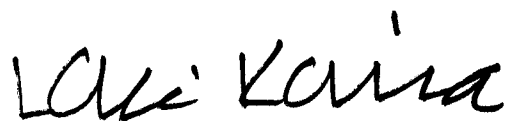
- Tuetaan tekijänoikeusasioiden opetusta kulttuurialojen ammattilaisille, sekä niiden tut-
kimusta ja koulutusta osana kansainvälistä liiketoiminta- ja sopimusosaamista
- Vahvistetaan sopimiseen perustuvien tekijänoikeudellisten lisensiointimallien asemaa ja
tuetaan luovuuteen kannustavaa sopimus pohjaista tekijänoikeusjärjestelmää uusissa toi-
mintaympäristöissä.
- laillisen sisältömarkkinan kehitystä verkkoon edistetään mm. tehostamalla toimenpiteitä
laittoman verkkolevityksen torjumiseksi

Helsingissä, 30 päivänä maaliskuuta 2010

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY

Ahti Vänttinen
puheenjohtaja

Lauri Kaira
projektinjohtaja
